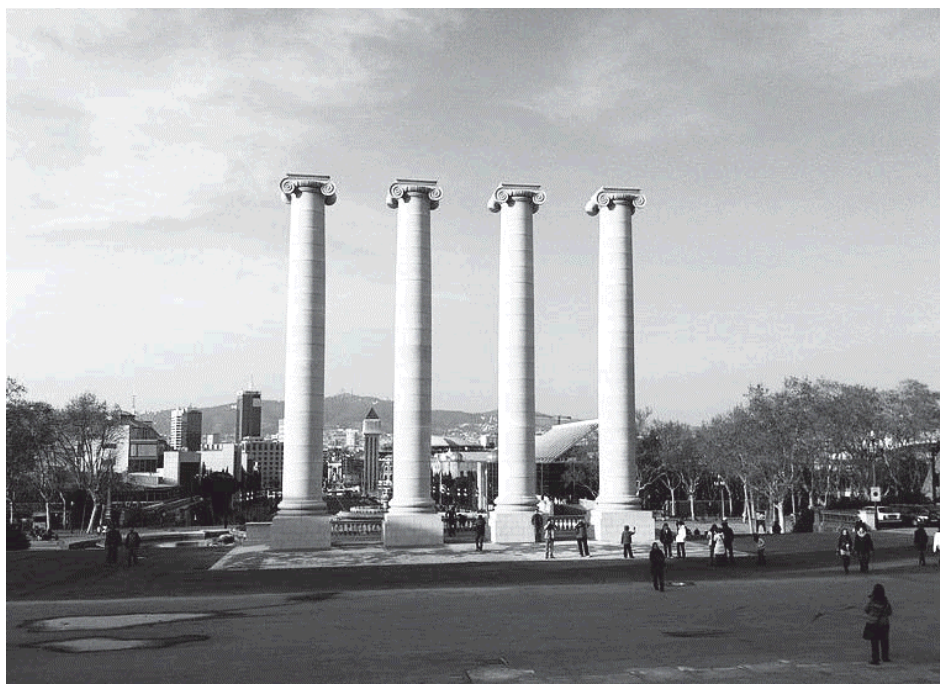

Pals pel país

A “La casa de Bernarda Alba”, una de les filles es lamenta de viure en un poble sense riu, un poble de pous, li diu ella. I gràcies al sentit comú, entenem que l'aigua és vida quan es mou; i que viure d'un pou és d'una tristesa i angoixa pròpia del qui es connecta a la vida pel fil de la respiració assistida. Però no hi ha prou rius com perquè tots els pobles puguin gaudir-ne d'un; per això molts dels que coneixem van ser bastits com a continuació o antítesi dels seus referents, siguin molins de vent, mars o muntanyes. Fins i tot als indrets on no n'hi ha, com alguns poblets de la Manxa, han acabat per crear-se una identitat que beu de la simfonia paisatgística i agrícola que els envolta.

Amb tot, la relació de la població amb el seu referent no és sempre fàcil ni bona. Un mar s'endú els pescadors més agosarats i el riu acaba per ofegar les patates dels horts i endur-se els cotxes aparcats a les ribes. És aquí on recordariem les cançons frateres que es dedicaven als toranesos¹ als vilatans de l'Aguda² -reconeixem que és un derbi desigual. Però en un lloc destacat de les relacions traumàtiques, el binomi Montjuïc-Barcelona se n'endú la palma.

Durant segles, la muntanya de Montjuïc ha estat agredint Barcelona des de terra i aire. El castell va fer de presó implacable i gràcies al general Espartero, els barcelonins van gaudir de focs artificials sense Font màgica ni banda sonora. Segons el militar, era necessari bombardejar-la cada tres anys per si de cas.

En els nostres dies, malgrat tot, diria que ara és la ciutat qui s'ha desentès més d'aquest gran bony que el separa del riu Llobregat. Passejar-hi és descobrir una espècie d'habitació dels mals endreços, un relat de ciutat discontinu, fet d'escenes i artefactes aïllats i estranys. Allà hi ha nascut l'anella olímpica i tots els equipaments culturals;

---

¹ Habitants del municipi de Torà (La Segarra. Lleida)

² Masos veïns on hi ha l'església romànica de Nostra Senyora de l'Aguda que es troba al costat de Torà

també hi ha brotat un símbol curiós, com són les quatre columnes catalanes, reconstruïdes davant del Museu Nacional d'Art de Catalunya a tocar de plaça Espanya.

Envoltat per joies arquitectòniques de gran interès, com la còpia del Pavelló Barcelona de Mies van der Rohe; i no massa lluny de la Fundació Miró de Josep Lluís Sert, les columnes en qüestió tenen poc menys de divuit metres d'alçada i estan col·locades entre la font “màgica” i el Palau Nacional. Foren un projecte de l'arquitecte modernista Josep Puig i Cadafalch, que projectà la urbanització de la muntanya de Montjuïc. Representaven les quatre barres (s'hauria de dir “pals” quan són en vertical). Es construïren al 1919 amb maó arrebossat com si fos pedra, igual que tots els pavellons de l'Exposició Universal de Montjuïc; pensats per ser tirats a terra un cop acabés l'esdeveniment. I de fet, varen durar menys de deu anys, ja que foren enderrocades al 1928 per ordre del dictador Primo de Rivera per ser un símbol catalanista evident.

L'actual reconstrucció s'ha fet amb dubtes i contradiccions. Com si les volguéssim reconstruir, però només una miqueta; parcialment amputades. Segons la premsa, les columnes volien ser un “homenatge als patriotes catalans de tots els temps”, és a dir, una altra espècie de commemoració de derrota, a la qual els habitants d'aquesta part del món estem tan avessats. En canvi, tot llegint les paraules d'en Jordi Salat³, escriptor i redescobridor del projecte de Puig i Cadafalch, la història és ben diferent.

Salat explica que les columnes originals eren una mica més altes, ja que sobre els capitells jònics, hi havia quatre victòries alades; un símbol gens fúnebre i més espiritual. Per al senyor Salat, les columnes són una exaltació de la renaixença de la pàtria catalana victoriosa i un record a la seva herència grega, amb possibles connexions amb simbologia maçònica i jueva, tan desconeguda com arrelada a les nostres essències. És a dir, l'arquitecte, que fou President de la Mancomunitat i profundament catalanista, volia un símbol en positiu.

Finalment, la pàtria catalana tindrà unes columnes que no acabaran de ser com les originals; completant el rosari de criatures autònomes de Montjuïc. L'essència del país a exaltar encara es manté, malgrat que la formalització del monument és de l'època anterior al préssec en almívar. Trobo que té gran interès tota la feina d'investigació sobre les intencions i els símbols amb què Puig i Cadafalch projectà les quatre barres. I segurament és encertat que el monument contingui quatre elements; però no sé si haurien de ser la reproducció de les anteriors columnes.

I és que si la forma de les coses també diu altres coses, em sorprèn que aquest país s'homenatgi a sí mateix amb cartró pedra així. Segurament, GPS en mà, actuaria d'alguna manera en els quatre punts on Puig i Cadafalch hi va plantar les columnes. No és fàcil saber què fer, però mentrestant, proposo d'anar més enllà i projectar més homenatges a tots els accessos de Catalunya, i no només a la capital. Per exemple, a la Jonquera, podríem instal·lar-hi quatre barres metàl·liques. Podrien ser horitzontals, col·locades al mig de l'autopista i mòbils. M'imagino que quan s'hi arribés amb cotxe, fins i tot es podrien aixecar amb una gràcil trajectòria circular. I només llavors, amb la satisfacció d'un peatge ben pagat, podríem enorgullir-nos d'haver honorat el país.

Roger Besora Foix

Torà (La Segarra)

roger.besora@gmail.com

---

3 Blog de Jordi Salat: vernaclistes.blogspot.com